

Asia: VN/3528/2021

Lausuntopyyntö mietinnöistä koskien yhdenvertaisuuslain osittaisuudistusta

Velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta varhaiskasvatuksessa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jolla yhdenvertaisuussuunnittelovelvollisuus ja yhdenvertaisuuden edistämisen velvollisuus laajenisivat koskemaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä ja palveluntuottajia?

Ehdotus on kannatettava.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, että kunta vastaisi siitä, että sen alueella toimiville perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoille laaditaan toimipaikkakohtaisen suunnitelman sijaan yhteistyössä näiden toimijoiden kanssa yhteiset yhdenvertaisuussuunnitelmat?

Ehdotus on kannatettava.

Häirintä

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien häirinnän määritelmän muuttamista siten, että se sisältäisi myös ihmisryhmään kohdistuvan häirinnän?

Ehdotus on kannatettava. Viittomakieliset kuurot elävät alati moniperusteisen syrjinnän uhan alla. Heikon koulutushistorian vuoksi tietoisuus omista oikeuksista on yleisesti ottaen heikkoa, joten niihin on opittu alistumaan eikä häirinnästä välttämättä kerrota edes lähipiirille. Ihmisryhmään kohdistuvasta häirinnästä on äärimmäisen tärkeää nostaa yhteiskunnallista keskustelua, jotta tietoisuus lisääntyy, asenteet muuttuvat ja syrjiviä rakenteita päästään purkamaan.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan lakiin kirjattaisiin, että varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän menettely on syrjintää, jos ne laiminlyövät puuttua tiedossaan olevaan häirintään?

Ehdotus on kannatettava, mutta vaatii huomattavasti lisäresursointia lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseen (yhteistyö kunnan ja hyvinvointialueen kesken). Lisäksi varhaiskasvatuksen ja koulutuksen henkilöstön täydennyskoulutukseen ja varsinaisen häirintään puuttuvan toimenpiteiden toteuttamiseen paikallistasolla, sekä hyvinvointialueilla (oppilas- ja opiskelijahuolto).

Asian vieminen lautakuntaan ilman yksilöityä asianomistajaa

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutettu tai yhdenvertaisuutta edistävä yhteisö voisi viedä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan myös sellaisen syrjintää tai vastatoimia koskevan asian, jossa ei ole yksilöitävissä tiettyä asianomistajaa?

Ehdotus on erittäin kannatettava. Vähemmistöön kuuluvan on usein vaikea ottaa puheeksi syrjintäasiaa osaksi tiedonpuutteen, osaksi emotionaalisesti vaikean tilanteen takia. Lisäksi pelätään mahdollisia vastatoimia sekä mahdollisia kustannuksia.

Kohtuulliset mukautukset

Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien kohtuullisia mukautuksia?

Kuurojen Liitto pitää hyvänä kohtuullisia mukautuksia koskevaan 15 §:ään tehtyä käsitteellistä muutosta, jolla laajennetaan lakia koskemaan myös viranomaisen järjestämiä palveluja eikä vain asiointia.

Erittäin tärkeää on myös korostaa sitä, että kohtuullisten mukautusten arvioinnissa ensisijaista on hakea ratkaisua vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaan ja vasta sen jälkeen ulottaa arviointi kohtuullisten mukautusten kustannustasoon. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen tunnettuus on vielä heikkoa, joten tietoisuuden lisääminen yhdenvertaisuuslain avulla on välttämätöntä.

Kuurojen Liitto pitää kannatettavana eriävässä mielipiteessä ehdotettua laajennusta, jolla myös saavutettavuuden tai esteettömyyden laiminlyönti katsottaisiin syrjinnäksi.

Hyvitys

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voisi määrätä hyvitystä?

Kuurojen Liitto pitää yleisellä tasolla kannatettavana, että hyvitysjärjestelyt mahdollistetaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallasta ja tehtävistä säädettäessä. Syrjintää epäilevän kansalaisen näkökulmasta järjestelmä on edelleen monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava, joten monikanavaisen ja -kieliseen viestimiseen on varattava riittävät resurssit.

Ehdotuksen mukaan sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnalla että käräjäoikeuksilla olisi toimivalta määrätä hyvitystä. Lautakunnan ja tuomioistuinten toimivallan jaosta säädettäisiin laissa. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien käräjäoikeuksien ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivallan jakoa hyvitysasioissa?

-

Ehdotuksen mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan menettelyssä noudatetaan asian käsittelyn ja selvittämisen, suullisen käsittelyn ja oikeudenkäyntikulujen osalta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä ja näihin liittyviä julkisuussäännöksiä ja muilta osin täydentävästi hallintolakia. Mitä mieltä olette ehdotuksesta koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa noudatettavaa menettelyä hyvitysasian käsittelyssä?

-
Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan hallintotuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa voitaisiin vahvistaa ratkaisuksi sovinto hyvitysasiasiaa koskevalta osalta?

-
Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä koskevat muutokset

Mitä mieltä olette ehdotuksista koskien yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan kokoonpanoa ja menettelyjä (esim. jaostojen kokoonpano, vahvennettu jaosto, asian tutkimatta jättäminen, sidonnaisuusilmoitukset)?

Kuurojen Liitto ei ota kantaa lautakunnan organisoitumiseen, mutta pitää tärkeänä, että lautakunnan jäsenillä on asiantuntemusta viittomakielisten kielellisistä oikeuksista. Kielinäkökulmaan kietoutuvat myös vammaisoikeudet kuurojen, kuulovammaisten että kuulovammaisten näkökulmasta - mutta myös viittomakielisten perheiden vammattomien henkilöiden oikeuksien kokonaisuus.

Esityksen vaikutukset

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetuilla muutoksilla olevan?

Oikeusministeriön esittämät eri kohderyhmiin tai asiakokonaisuuksiin kohdistuvat vaikutusarviointit on kirjoitettu tiiviisti ja selkeästi. Koska yhdenvertaisuuslain (1325/2014) 8 §:n syrjäntäkielto kattaa sekä kielen että vammaisuuden perusteella tapahtuvan syrjinnän, vaikutusarvioinneissa ei ole tarpeen toistaa jo huomioon otettuja seikkoja.

Oikeuskäytännön kautta esiin nousseita tosiasiallisia vaikutuksia tiettyihin syrjäntäperusteisiin tai syrjinnän mekanismeihin liittyen on huomioitu tekemällä muutosesityksiä lainsäädäntöön. Kuurojen Liiton tärkeinä pitämät kysymykset on näissä muutosesityksissä huomioitu, joten yleisvaikutelmaksi jää, että vaikutukset viittomakieltä käytäviin ja kuuroihin henkilöihin ovat myönteisiä. Erityisesti lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on erittäin tärkeää huomioida sekä ennakkolisena että jälkikäteen.

Muut huomiot esityksestä

Onko teillä muita huomioita esityksestä?

-
Yleiset huomiot esityksestä

Yleiset huomionne työelämän alajaoston esityksestä

Kuurojen Liitto ry pitää merkittävänä parannuksena sitä, että valvontaviranomaisen valvonta ulottuisi jatkossa myös työhönottoon. Ylipäättään muutoksen voi olettaa parantavan vammaisten henkilöiden pääsyä työmarkkinoille, mutta erityisen tärkeä se on niille kuuroille ja kuulovammaisille

henkilöille, jotka ovat alttiina syrjinnälle myös käyttämänsä viitotun kielen tai erilaisten kommunikointikeinojen vuoksi.

Valvontarakenteissa viranomaisten toimivallan päällekkäisyyksien välttäminen edistää kansalaisten mahdollisuuksia saada apua tilanteissa, joissa he kokevat tulleen syrjityksi tai epäilevät syrjintää. Myös ehdotukset valvontaviranomaisten yhteistyön lisäämisestä ovat kannatettavia.

Työnantajan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta (7 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa täsmennetään mitä työnantajan tulee ottaa huomioon arvioidessaan työpaikan yhdenvertaisuustilannetta?

Ehdotus on kannatettava. Yleinen tietoisuus syrjintäperusteiden moninaisuudesta on melko heikkoa, joten lakia täsmentämällä ja sen myötä informaatiota lisäämällä syrjintäperusteet tunnistettaisiin paremmin. Näin yleisen tietoisuuden voidaan olettaa paranevan ja muuttavan myös käytänteitä työpaikoilla ajanoloon.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuussuunnitelman tulisi jatkossa sisältää myös työpaikan yhdenvertaisuuden arvioinnin johtopäätökset?

Ehdotus on kannatettava. Veloitteella voidaan edistää työnantajien tietoisuutta ja paneutumista yhdenvertaisuuskysymyksiin pintaa syvemältä - joskin tämä edellyttää myös runsasta tukimateriaalia mm. Oppaita työnantajien käyttöön. Kirjaamisen vapaamuotoisuus on työpaikkojen erilaisuuden näkökulmasta hyvä, mutta sen toteuttamistapoja on seurattava, jotta johtopäätöksillä olisi todellista merkitystä eli ne myös johtaisivat tosiasiallisiin muutoksiin käytänteissä.

Yhdenvertaisuusvaltuutetun tehtävät ja toimivalta (19 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi oikeus antaa lausunto työsuojeluviranomaisen käsiteltävänä olevassa asiassa (22 §:n tarkoittamissa tapauksissa)?

Ehdotus on kannatettava kansalaisten oikeussuojan näkökulmasta. Lisäksi valvontaviranomaisten välisellä yhteistyöllä voidaan lisätä tiedonvaihtoa ja asiantuntemusta puolin ja toisin.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetulla olisi mahdollisuus toimia ulkopuolisena asiantuntijana työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvassa asiassa?

Kuten edellä. On tärkeää, että yhdenvertaisuusvaltuutetun toimialaan kuuluvalla asiantuntemuksella voidaan tarvittaessa täydentää työsuojeluviranomaiselle tulleen asian käsittelyä.

Työsuojeluviranomaisen tehtävät ja toimivalta (22 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen valvontatoimivaltaa täsmennetään koskemaan työelämää?

Ehdotus on pääpiirteissään kannatettava. Työtoiminnan osalta oikeussuoja liittyy mm. vammaisuuteen, joka syrjintäperusteena kuuluu yhdenvertaisuusvaltuutetun toimialaan, joten ehdotus on johdonmukainen. Muiden työsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuulumattomien ryhmien osalta emme ota kantaa.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomaisen on varattava yhdenvertaisuusvaltuutetulle tilaisuus lausunnon antamiseen asioissa, joilla on yhdenvertaisuuslain tulkinnan kannalta merkitystä?

Kuten edellä: Ehdotus on kannatettava kansalaisten oikeussuojan näkökulmasta. Lisäksi valvontaviranomaisten välisellä yhteistyöllä voidaan lisätä tiedonvaihtoa ja asiantuntemusta puolin ja toisin.

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jonka mukaan työsuojeluviranomainen voi lain tulkinnan kannalta merkittävässä yksittäistapauksessa käyttää apunaan yhdenvertaisuusvaltuutettua asian selvittämisessä?

Kuten edellä. On tärkeää, että yhdenvertaisuusvaltuutetun toimialaan kuuluvalla asiantuntemuksella voidaan tarvittaessa täydentää työsuojeluviranomaiselle tulleen asian käsittelyä.

Mitä mieltä olette työsuojeluviranomaisen tiedonvälitykseen liittyvistä ehdotuksista?

Ehdotus on erittäin kannatettava. Erityisesti kohdennettu viestintä erilaisten syrjintäuhan alla eläville kohderyhmille, kuten viittomakielisille, on äärimmäisen tärkeää. Viestintää tarvitaan suomalaisella ja suomenruotsalaisella viittomakielellä, mutta lisäksi on huomioitava ns. kansainvälinen viittominen eli Suomeen muuttaneiden kuurojen henkilöiden viestinnälliset tarpeet.

Kehotusmenettelyn laajentaminen (työsuojelun valvontalaki 13 §)

Mitä mieltä olette ehdotuksesta, jossa työsuojeluviranomaisen kehotusmenettelyä laajennetaan koskemaan myös työnantajan velvollisuutta arvioida ja edistää yhdenvertaisuutta (7§:n 1 momentti)?

Kehotusmenettelyn pelotevaikutus saattaa vaikuttaa vähäiseltä, mutta pidämme tärkeänä sitä, että se mahdollistaa valvontaviranomaisen puuttumisen tilanteisiin, joissa yhdenvertaisuuden edistämistä on syystä tai toisesta vähätelty tai jopa kokonaan sivuutettu. Muutoksen vaikutusten järjestelmällinen seuraaminen on tärkeää, jotta voidaan arvioida, onko menettelyä tiukennettava.

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa tulisi laajentaa kaikkiin työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, miten ratkaisisitte yhdenvertaisuusvaltuutetun ja työsuojeluviranomaisen päällekkäiseen toimivaltaan liittyvät kysymykset?

-

Jos näkemyksenne mukaan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan toimivaltaa tulisi laajentaa työelämän syrjintä- ja yhdenvertaisuuskysymyksiin, mitkä työelämäasiat soveltuisivat lautakuntakäsittelyyn?

-

Vaikutusarvioinnit

Yleiset huomionne esityksen arvioiduista vaikutuksista

-

Huomionne taloudellisista vaikutuksista

-

Huomionne vaikutuksista viranomaisten toimintaan

-

Huomionne yhteiskunnallisista vaikutuksista

-

Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähäiselle arvioinnille? Jos on, mikä?

-

Selin-Grönlund Pirkko
Kuurojen Liitto ry